

Genfortalt af Geert Egger

En skønne morgen, da trætoppen netop havde sluppet solen af sit greb, slentrede Simplissimus mæt ud til byens udkant. Det gjorde han tit når vejret var til det, og da han endnu var ung og ubunden kunne han også tillade sig det uden at møde alt for mange hævede pegefingre derhjemme. Her i byens udkant havde han en dejlig skråning med et smukt og skyggefuldt æbletræ. Simplissimus anså det for det bedste sted man overhovedet kunne tilbringe en lun sensommerdag. Her var al den fred og ro man kunne ønske sig, og så var der en fantastisk udsigt udover junglen, der på alle sider omgav byen. På sådanne dage som i dag kunne han ligge under æbletræet i timevis og forestille sig alt det, der foregik under træernes dunkle skygger i det fjerne.

Op af formiddagen den dag blev hans slummer imidlertid pludselig afbrudt af en irriterende larm i nærheden. Han satte sig op og fik øje på nogle mænd, der gik lidt længere nede og rodede med jord og planker. Lidt gnaven kom han på højkant og gik ned og spurgte hva' fa'en meningen egentlig var. Mændene svarede fortørnede, at de arbejdede efter ordre og bare havde fået besked på at bygge en slags havegårde hele vejen rundt om byen - og guderne skulle vide, det var en træls omgang arbejde de her var sat til.

Nu blev Simplissimus ligeodt nysgerrig og stik mod alle beregninger gik han tilbage til byen for at få noget mere at vide. Det skulle lige ligne, at man nu pønsede på at spolere hans udsigt. Han vidste ikke rigtig hvor han skulle henvende sig, for han var aldrig blevet helt klar over hvem det egentlig var der bestemte her i Civilis. På vej op ad hovedgaden kom han i tanke om at i hvert fald "De Oplyste" nok kunne fortælle ham hvad meningen var. "De Oplyste" var en slags lukket broderskab, der her på det sidste havde fået et ry i folkemunde for at være kløgtige og fremsynede i mange sager. Simplissimus tænkte, at han lige så godt kunne gå til dem som til enhver anden - og her ville han da være sikker på at blive hørt, for "De Oplyste" havde nogle honette ambitioner om at varetage de almindelige menneskers interesser.

Da han endelig nåede derhen var hans tålmodighed ved at briste,

og hans klagemål og spørgsmål fik måske derfor en lidt vel bitter klang. Men "De Oplyste" smilede venligt frem for sig, nikkede og lod ham tale ud. Derpå fortalte de ham roligt, at heller ikke de vidste nøjagtigt hvem der havde givet ordren, men det var også ligemeget, for det var en viis og nødvendig ordre. Tiden var nu kommet hvor Civilis ville undergå store forandringer, og det var derfor nødvendigt, at man koncentrerede sin energi om det der nu skulle udvikles, fremfor at rende rundt og interessere sig for alt muligt andet. Hegnet ville vist blot blive lavet for symbolsk at markere det rimelige i dette. Man stod på tærsklen til en æra, hvor fornuften og friheden skulle blomstre. Det var tiden, hvor den utopiske drøm om frihed, lighed og broderskab, man så længe havde kunnet spore i menesket skulle virkeliggøres. Civilis skulle nu indrettes som det bedste af alt det gode.. Det syntes Simplissimus jo lød meget udmærket, men også lidt trist, hvis det altså skulle gå ud over hans udsigt fra æbletræet.

"De Oplyste" fattede hurtigt, hvor det bar hen med den naive knægt og stillede ham et eventyrligt forslag. De sagde, at den frihed og fornuft, der nu skulle komme til verden, selvfølgelig ikke bare var noget, der var hentet ud af den blå luft. Friheden f.eks havde sine dybe rødder langt tilbage og over det hele, og hvis man vidste lidt mere om hvordan de så ud, kunne man også bedre passe plante og høste dens bedste frugter. De opfordrede derfor Simplissimus til at drage ud i junglen, som han åbenbart holdt så meget af, for at finde frihedens rødder til dem. Hvis han drog ud, og med jævne mellemrum rapporterede tilbage om sine fund, ville "De Oplyste" have meget bedre mulighed for at sprede frihedens budskab og gøre det så rigtigt som muligt. Han skulle derfor ikke være bange for at tale rent ud, både underbygning og kritik var velkommen, for friheden var stærk nok til at tåle begge dele.

Simplissimus så her sin store chance for at virkeliggøre nogle af sine inderste drømme - at finde nye verdener - og sagde straks ja til det generøse forslag. "De Oplyste" sendte ham så på vej og ønskede ham held og lykke. Ved afskeden sagde de også, at der selvfølgelig ville blive sendt andre afsted, men det var dels ikke noget de kunne bestemme alene, og dels skulle han ikke lade sig forstyrre af det. Deres opgave var ikke den samme som hans.

Straks begav Simplissimus sig afsted, forsynet med de nødvendige ting: papir, skriveredskaber, en sand ildhu og meget meget mere. Havegården forcerede han i et elegant spring og forsvandt snart efter ind i junglens dyb.

I den følgende tid oplevede vor enfoldige helt så mange spændende ting og sager, at det ville fylde en hel bog bare at berette halvdelen. Han mødte vilde mennesker han endog aldrig havde forestillet sig muligheden af hjemme under æbletræet, og han så egne og væsener, der ikke kunne beskrives med almindelige ord.

Til at begynde med glemte han på intet tidspunkt den storslåede opgave han havde fået. Både når han mødte vilde, der forekom ham ædle, og når han mødte vilde, der forekom ham uædle, gjorde han omhyggelig notater, som han prøvede at få til at tage sig rimelige ud. Simplissimus mente selvfølgelig ikke at frihedens rødder pludselig ville dukke op af sig selv hos disse eller hine vilde. Tværtimod måtte rødderne snarere sankes i blandede bundter i hele junglens tætte underskov af samkvemsformer. Af og til skete det som forudsagt, at han stødte på andre nysgerrige byboere, der øjensynlig også bevægede sig i junglen med bestemte formål for øje. Det var sjældent Simplissimus havde noget videre at gøre med dem, og nøjedes som oftest med at bede dem bringe hans notater med tilbage til "De Oplyste" i Civilis når det var belejligt.

Efterhånden som tiden gik, og hans materiale voksede og voksede, blev det imidlertid sværere og sværere for ham at holde rede på de vildes mangfoldighed. Han var ikke i stand til sådan bare uden videre at sætte frihed og vildskab i system længere.

Det var også på den tid at han så langsomt følte sig drevet til at se mere på de vildes dårlige sider end han havde gjort i begyndelsen. Det der med friheden var vist noget mere relativt end han havde troet. Simplissimus lærte sig derfor at skelne mellem forskellige grupper af vilde - nogle var sorte, nogle var røde o.s.v. i modsætning til ham selv og dem i byen, der jo alle var hvide. Det var som om alle disse grupper hver for sig stod for noget specielt og begrænset, der ikke havde særlig meget med hans egen hvide frihed at gøre. M.h.t. det der med friheden blev Simplissimus således efterhånden overbevist om, at han her i junglen ikke kunne gøre sig håb om at finde andet end lidt forvredne rodstumper. De notater han sendte hjem

på den tid gik glat igennem. Mange af hans hvide hjemstavnsfæller var begyndt at dukke op i junglen og var åbenbart begyndt at indrette forskellige aktiviteter. Det der glædede Simplissimus var at de nærmest med kyshånd tog imod hans notater og lovede at ekspedere dem videre i en fart.

På sin videre rejse så Simplissimus nu de vilde i et nyt lys, som langsomt gjorde det klart for ham, at det han havde brugt sin første tid på øjensynlig var en dødssejler. Og han kunne heller ikke stille sig tilfreds med at have opdelt de vilde i farvekategorier. Næ, det det drejede sig om, og det som sikkert også havde været meningen fra starten, var ikke at søge lidt frihed hist og lidt frihed her, men at se friheden som en udvikling. Hvis han nu inddelte de vilde i forskellige kulturkategorier og satte dem rigtigt oven på hinanden, ja så måtte han de kunne aftegne røddernes mønster og stænglens løb indtil selve frihedens blomst skød frem hjemme hos ham selv. Pludselig indså han at junglen var den jordbund som Civilis i kraft af sin styrke havde retten til at vokse ud af.

Livet i junglen begyndte imidlertid langsomt at blive besværligt. På den tid da Simplissimus ønskede at sende de nye opdagelser hjem var det lige før det var nemmere at finde en velegnet budbringer end det var at finde en vild. Stadig oftere på sin færd rundt i junglen stødte Simplissimus på brede, ryddede tracéer, hvor masser af hans hvide fæller nu bevægede sig hjemmefra rundt i et farligt tempo. Selvom han ikke fattede baggrunden kunne han dog iagttage, at deres adfærd var systematisk og målrettet. Hans vilde venner fortalte ham også stadig oftere beretninger om, hvad der foregik når junglens frugter blev indsamlet og sendt afsted. Deres klageri over dette kunne Simplissimus dog roligt affærdige som tvangstanker. Det at junglen var ved at ændre form var jo blot tegn på, at friheden og fornuften nu for alvor havde sat skub i udviklingen af den civiliserte utopi. Det eneste ærgerlige var, at det gjorde hans opgave så meget besværligere. Hans tidligere ubegrænsede rejsen rundt måtte langsomt indskrænkes.

Han besluttede sig derfor til at blive lidt mere bofast, og kunne på denne måde også lære de vilde bedre at kende hver for sig og på en mere intim fod. Simplissimus var nemlig ikke fri for at føle lidt medlidenhed med dem i deres indskrænkede muligheder for udfoldelse.

Det var som om hans lange tid herude i vildniset havde givet ham en slags automatisk, rygmarvssolidaritet med dem han boede hos. Til gengæld blev Simplissimus' jagt efter frihedens rødder langsomt udvisket af hans erindring - ja, det var endda svært at genkalde sig den overhovedet. Fejlen han havde gjort indtil nu var, at han ikke i tilstrækkelig grad havde levet sig ind på de vilde på deres helt egne præmisser. På den måde fik Simplissimus øjnene op for kulturernes mangfoldighed og for hvor relative de kulturelle værdier egentlig var. For Simplissimus blegnede frihedens program i lyset af kulturernes sindrige væld af forskelligheder.

Hans konklusion måtte efterhånden blive, at alting i sig selv havde værdi, hvis integritet ikke kunne anfægtes af overgribende opfattelser a la det frihedsideal, han vist nok engang selv havde båret rundt med.

Da kom tiden, hvor Simplissimus følte, at han var nået til vejs ende. Med sit rene budskab ville han vende tilbage til Civilis og dermed gøre en ende på sin mission. I den senere tid havde han også i det skjulte iagttaget hvordan hans hvide frænder var begyndt at sende forsyninger til nogle af de nødstedte vilde i junglen - og han tog det som et tegn på, at man nu derhjemme puslede med samme slags tanker. Simplissimus' opgave ville da være for alvor at grundfæste denne noble holdning i kraft af de udtømmelige førstehåndserfaringer han nu kunne øse af. Således opmuntret begav han sig ud på tilbagerejsen.

En eftermiddag nåede Simplissimus så endelig ud af junglens tussmørke og skuede igen op af den kære gamle skråning. Det undrede ham en smule, at hans blik mødte en stor og massiv mur af grå beton dér hvor hegnet havde været, men han trøstede sig med at det måtte der være rimelige grunde til - og i hvert fald havde muren både masser af vinduer og åbne porte.

Hans hjemkomst blev imidlertid slet ikke den triumf han havde forestillet sig. Nok var alle folk villige til at høre på ham en tid hvis han formulerede sig godt, og nok nikkede de stille frem for sig ved hans manende ord, men det var alligevel som om de ikke rigtigt hørte efter hvad han sagde. Man bestemte dog til hans store glæde, at hans budskab fortjente en større udbredelse, og han blev med det

samme placeret på en ærefuld post højt oppe i det civiliske system. Øverst oppe, hvor den var bred og solid, blev det Simplissimus' opgave både i ord og fysik at skræve over den mur, der nu knejsede mellem byen og junglen. Her begyndte han af karsken bælge at berette om sine oplevelser og resultater i det fremmede - ja, han følte sig ligefrem som en længe ventet tolk, der nu som den første, eller i al fald den mest rigtige, kunne oversætte junglens lyde til et sprog, der vandt genklang. Og han frydede sig over den - godtnok moderate - mængde, som nedenfor muren trofast påhørte hans tale.

Men efterhånden som eftermiddagen skred frem begyndte det at blive ubehageligt - muren smertede mellem hans ben, vægten i fødderne blev tungere og tungere, folks lydhørhed blev mere og mere reflektagtig, og det landskab han nu kunne skue over var ikke det han havde troet. Så langt øjet rakte havde skovbrynet åbne sår, hvor vejene førtes ud og forbandt sig med byens portsystem. På vejene kunne han se alskens overflod blive fragtet ind fra junglen, mens man nærmest rituelst besværgende lod nogle smuler glide den modsatte vej. Og han kiggede til den anden side og så i et glimt misforholdet mellem det, der var blevet sagt, og det, der blev gjort. Simplissimus øjnede i et glimt hvilket bedrag han stod over for - hvad der i virkeligheden var sket mens han fjollede rundt i junglen. Den mur han nu sad på var den forkerte!

De, der havde sendt ham afsted havde snydt ham, havde fremmanet det forkerte hegn for ham - og dermed sløret det virkelige mellem godt og ondt. Eller var det ham selv, der havde glemt hvad opgaven oprindelig gik ud på? Eller havde end ikke "De Oplyste" selv klart skuet konsekvenserne af det de ville?

... I samme øjeblik genlød Simplissimus' hoved af et kraftigt dunk. Med et spjæt satte han sig op og fik øje på et af træets æbler, som nu langsomt rullede ned ad skråningen - til det lagde sig ved foden af en stor mur.

Han havde drømt, det hele var en illusion - men hvad lavede muren så her? Den lød godtnok hul da han gik ned og bankede på den, men portene og vejene var der alligevel. Det var sket mens han drømte, altså uden ham, og alligevel var alt som i drømmen. Hvad var da hvad? Var alt det med frihedens rødder drøm eller fortrængt utopi? Var hele hans færd en grotesk komedie - et blændværk af naivitet? Var

egentlig ikke alle hans budskaber så en art forvrænget bugtaleri?

Tænksomt, meget tænksomt, samlede han æblet op, kiggede på det og tog ureflekteret en bid. Det galdt om at huske hvordan det hele var begyndt inden det gled ud af erindringen igen. Hvad var der blevet sagt og håbet? Og hvordan fa'en var muren kommet alligevel? Hvem havde snydt hvem - eller havde han snydt sig selv? Der var foregået en masse, rundt om ham og åbenbart også med ham på samme tid. Og der var en masse spørgsmål tilbage som nogle ville komme til at skulle svare på. Simplissimus havde en vag fornemmelse af, at det var sådan drømmen kunne antage konkret form - ved først at genkalde sig dens oprindelse, så den kunne bruges som troldspejl for det bedrag, der bredte sig under hans slummer. Men hvad havde egentlig de vilde at gøre i den sammenhæng?

Da træernes grene igen greb fat i solen gik Simplissimus tøvende tilbage mod byen, og forberedte sig på en urolig nat. Gad vide hvor han dukker op i morgen?

MAH-TO-TOH-PA (THE FOUR BEARS). A CHIEF OF THE MANDANS ON THE UPPER MISSOURI.
His robe had the history of his life written on it, which he told in a series of songs and dances.